

Et dansk fund af
Syncopacma vinella Bankes (Lep., Gelechiidae).

af OLE KARSHOLT

Ved en gennemgang af Zoologisk Museums danske materiale af Gelechiide-slægten *Monochroa* Hein., bemærkede jeg under *M. tenebrella* Hb. et noget afvigende eksemplar, som jeg lånte til nærmere undersøgelse. En genitalundersøgelse viste, at det drejede sig om en han af slægten *Stomopteryx* (sensu lat.), og ved hjælp af Niels L. Wolff's fremragende afhandling om denne artsgruppe (Wolff, 1958) lod eksemplaret sig nemt bestemme til arten *vinella* Bankes. *S. vinella* er en uanseelig art, med et vingefang på 10-13 mm. Forvingerne er brunviolette (ved forstørrelse iagttages lys iblanding), undertiden med to små hvide pletter på kanten og randen. Disse kan i sjældne tilfælde forenes til en ydre mellemlinje. Bagvingerne er grå.

Artens næsten karakteristiske mangel på kendetegn gør, at den nemt forveksles med andre små, mørke Gelechiider. Mest ligner den den meget almindelige *Aproaerema* (*Stomopteryx* auct.) *anthyllidella* Hb., der kendes på, at den som regel har to tydelige lyse kantpletter samt en lys plet i forvingefolden. *Monochroa tenebrella*, hvis flyvetid ligger mellem *vinella*'s to kuld, kendes på, at forvingerne og palperne er ensfarvede kobberglinsende, og hunnens følehornsspidser er hvide. De små mørke *Bryotropha*-arter har sorte pletter midt på vingerne. *Vinella* er afbildet af Wolff (1958: tavle 3, fig. 72). Med hensyn til beskrivelse og afbildning af genitalierne henvises også til dette arbejde.

Det danske eksemplar bærer etiketten »21/5-68, Horsens« og må være et af de af Bang-Haas (1875: 30) omtalte fund: »Jylland (Steensballe og Klokkerdal Skov ved Horsens)«; uden angivelse af finder. C. S. Larsen (1916: 181) bringer også Bang Haas' angivelser, men tilføjer »Jensen« (= Otto G. Jensen) som finder.

Arten har ikke tidligere været kendt fra Skandinavien, og det danske fund er ny nordgrænse. *S. vinella* er ifølge Gozmany (1957) og Wolff (1958) udbredt i England, Mellem- og Sydeuropa samt i Den nære Orient.

Selv om det eneste danske fund ligger mere end 100 år tilbage, er der

hverken grund til at tro, at der er tale om en fejletikettering, eller at arten skulle være uddød i mellemtiden. Der er ikke fanget ret mange små mørke Gelechiider i Sydøstjylland i de forløbne 105 år, og jeg skal derfor i det følgende give nogle oplysninger om artens biologi i håb om, at de kan bidrage til, at *S. vinella* bliver genfundet.

Larven er ifølge Meyrick (1928) mat hvidlig med mat rødlige længdelinjer, der fortil er opløst i pletter. Hoved og nakkeskjold er orange til orange-gult med nogen sort iblanding. Den lever mellem sammenspundne blade af *Genista tinctoria* (Farve-Visse). Som ung spinder den de yderste blade sammen, senere lever den længere nede på stænglen under opad sammenspundne blade, hvori den minerer (Schütze, 1931). Arten har to generationer om året, og larven skal ifølge Ford (1949) søges enten i juni-juli eller fra oktober til april. Schütze uddybede senere (1933), hvordan man helst finder larven: »Om vinteren er de tynde stængler nøgne, men det er dog muligt, at man ved ivrig eftersøgning også finder nogle, til hvilke der stadig er hæftet blade, men de er i hele deres længde fastspundet til stænglen – en hel række efter hinanden. Hvis man forsigtigt løfter dem, finder man af og til en lille matrød larve imellem dem; det er den lidet kendte *Anacamptis biformella* Schütze. De beboede stængler anbringer man i et klækkeglas – resten kommer af sig selv«. Hering (1935-37) oplyser, at forpupningen finder sted i jorden. Det skal her fortælles, at Gozmany (1957) undersøgte Schütze's typemateriale af *biformella* og fandt, at det bestod af to arter. Hannerne var *bigutella* (sensu Gozm. nec. H. S.) = *vinella* Bankes og hunnerne *cincticella* H. S. Sidstnævnte, der har et hvidt bånd over forvingen, lever altså på samme måde og kan måske også findes i Danmark.

Ford (1949) oplyser om imago, at den flyver i maj samt i juli-august. Den fanges lettest ved at ketsje i Visse-bevoksninger; den lille mørke sommerfugl er nemlig ikke nem at se, når den er på vingerne. Både Gozmany og Wolff beskæftiger sig indgående med slægtssystematikken hos *Stomopteryx* (sensu lat.). Det er dog endnu ikke helt klart, hvilke arter der skal anbringes i de forskellige slægter. Sikkert er det dog, at kun én af de danske arter stadig skal hedde *Stomopteryx* Hein. (sensu str.); det drejer sig om *remissella* Zell. (Wolff, 1958: 234-238). Den nyeste engelske opdeling (Bradley et al., 1972) henfører *anthyllidella* Hb. til slægten *Aproaerema* Durr., mens de øvrige engelske arter (inklusive *vinella*) hører til *Syncopacma* Meyr. (= *Harpagus* Steph.). I den skandinaviske liste (Krogerus et al., 1971) skal *vinella* anbringes mellem *anthyllidella* Hb. og *suecicella* Wolff. Jeg takker mag. scient. Niels Peder Kristensen, Zoologisk Museum, for lån af det materiale fra museet, hvori *vinella* befandt sig.

Dansk fund af Syncopacma vinella

SUMMARY:

A male specimen of *Syncopacma vinella* Bankes is reported from Horsens, East Jutland, 25. v. 1868. The species is new to Denmark and is unknown from Scandinavia.

LITTERATUR

- Bang-Haas, A., 1875: Fortegnelse over de i Danmark levende Lepidoptera. *Naturhist. Tidsskr.*, 3. ræk., bd. 10.
- Bradley, J. D., Fletcher, D. S. og Whalley, P. E. S.; Kloet, G. S. og Hinks, W. D., 1972: A check list of British insects. Lepidoptera. *Handbk. Ident. Br. Insects*, Vol. 11, Part 2.
- Ford, L. T., 1949: A Guide to the Smaller British Lepidoptera. London.
- Gozmany, L. A., 1957: Notes on the generic group *Stomopteryx* Hein., and the descriptions of some new Microlepidoptera. *Acta Acad. Sci. hung.*, 3: 107-135.
- Hering, M., 1935-37: Die Blattminen Mittel- und Nord-Europas einschliesslich Englands. Neubrandenburg.
- Krogerus, H., Opheim, M., von Schantz, M., Svensson, I. og Wolff, N. L., 1971: Catalogus Lepidopterum Fenniae et Scandinaviae. Microlepidoptera. Helsingfors.
- Larsen, C. S., 1916: Fortegnelse over Danmarks Microlepidoptera. *Ent. Meddr*, 11: 28-319.
- Meyrick, E., 1928: A revised handbook of British Lepidoptera. London. Reprint 1970.
- Schütze, K. T., 1931: Die Biologie der Kleinschmetterlinge. Frankfurt am Main.
– 1933: Winterarbeit. *Ent. Z. Frankf. a. M.*, 46: 253-57.
- Wolff, N. L., 1958: Further notes on the *Stomopteryx* group. *Ent. Meddr*, 28: 224-281.

Forfatterens adresse:
Skibinge
4720 Præstø.